

IDENTITEITS- STUDIE KANTENS

ACTUALISATIE 2020

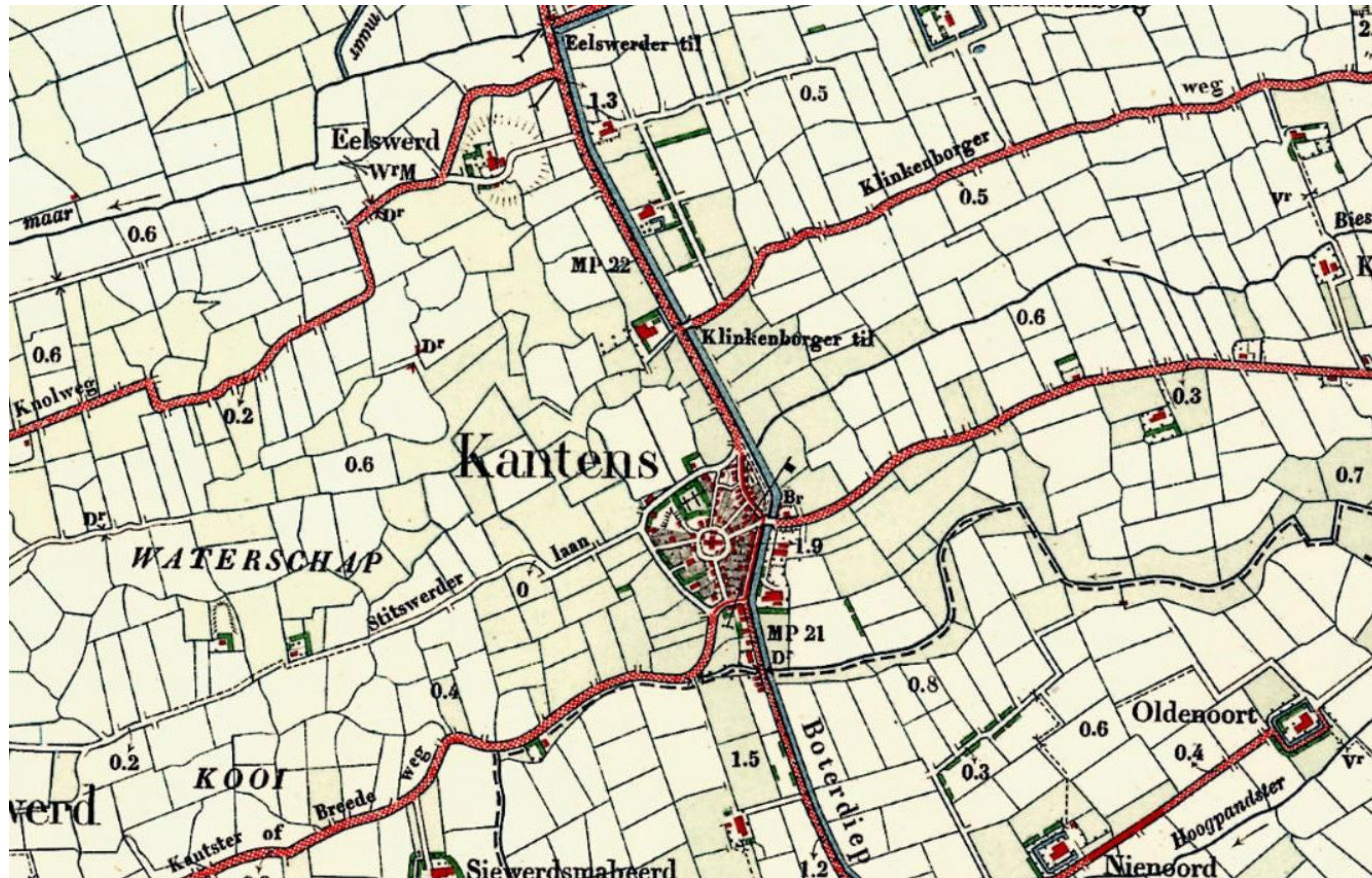
2 juli 2020
in opdracht van gemeente Het Hogeland

'KANTENS STAAT NIET STIL'

INHOUD

1. INLEIDING	3
1.1 PLAN VAN AANPAK	5
1.2 GEMEENTELIJK EN PROVINCIAAL BELEID	5
1.3 IDENTITEITSSTUDIE KANTENS 2005	7
1.4 ANDERE ONDERZOEKEN IN KANTENS	8
2. RUIMTELIJKE ANALYSE	
HISTORISCHE CONTEXT	11
2.1 KAART VAN KANTENS EN BESTEMMINGSPANKAART	13
2.2 BEBOUWINGSHISTORIE	15
2.3 BEBOUWINGSSTRUCTUUR	17
2.4 KARAKTERISTIEKEN	19
2.5 ONTSLUITING	21
2.6 WATER EN GROEN	23
2.7 VOORZIENINGEN EN SOCIALE STRUCTUUR	25
2.8 RANDEN VAN HET DORP	27
2.9 RUIMTELIJKE KWALITEITEN	29
3. DOORKIJK: POTENTIE EN WENSEN	31
4. BRONVERMELDING	33

Historische kaart Kantens 1927

1. INLEIDING

Kantens is een dorp met 625 inwoners en nog eens 335 inwoners in de verspreide huizen rondom het dorp – 125 woningen. Het dorp zelf bestaat uit 272 woningen, waarvan ruim twee derde koopwoningen zijn. Het ligt hemelsbreed ongeveer zestien kilometer ten noorden van de stad Groningen en is met het openbaar vervoer verbonden door de buslijn Groningen-Uithuizen. Het dorp ligt in de gemeente Het Hogeland, die op 1 januari 2019 ontstond uit de gemeenten Bedum, De Marne, Winsum en Eemsum – waar Kantens tot dat moment toe behoorde. Tot 1990 was Kantens de hoofdplaats van een gelijknamige, zelfstandige gemeente. In veertig jaar tijd is Kantens dus twee keer opgegaan in een grotere gemeente. Nu heeft gemeente Het Hogeland ongeveer 48.000 inwoners verspreid over 482 km² land, met vijftig dorpen en een aantal kleinere buurtschappen en kernen. Deze schaalvergroting is nodig om alle taken die gemeenten (erbij) krijgen bestuurlijk en organisatorisch goed uit te voeren. In grote delen van de gemeente spelen vergelijkbare opgaven, zoals (toekomstige) bevolkingsafname en aardbevingsproblematiek. Alle dorpen zijn echter ook verschillend van elkaar, dus het blijft belangrijk om op dorpsniveau te weten wat er speelt: welke wensen, behoeften en opgaven spelen er bij de bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties van een dorp?

Kantens is een van de dorpen waar de komende jaren een hoop staat te gebeuren. De aardbevingsproblematiek zorgt voor een behoefte aan herstel van schade aan panden, versterkingsmaatregelen in verband met veiligheid van panden en eventueel sloop en nieuwbouw.

In combinatie met de veranderende samenstelling van de bevolking van Kantens, ontstaan mogelijkheden om nieuwe plannen te maken voor de toekomst van Kantens.

Tijdelijke huisvesting is een eerste cruciale stap in dit proces. In april 2020 heeft het gemeentebestuur een locatie aan de Bredeweg in Kantens aangewezen voor het plaatsen van twintig tijdelijke woningen. Om alle opgaven zo goed mogelijk uit te voeren is een integraal én concreet ruimtelijk plan nodig. De basis voor de toekomstplannen van Kantens wordt onder anderen gelegd in deze identiteitsstudie.

1.1 PLAN VAN AANPAK

Het doel van deze identiteitsstudie is het vaststellen van de ruimtelijke kenmerken en kwaliteiten van Kantens, zodat die kan dienen als leidraad en onderbouwing voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. KAW heeft in 2005 ook al een identiteitsstudie voor Kantens gemaakt, toen voor een project in opdracht van de gemeente Eemsmond, waarin ook de dorpen Roodeschool, Usquert en Uithuizermeeden werden bestudeerd. Deze identiteitsstudie is een actualisering van die uit 2005. Sommige dingen zullen in de tussentijd vrijwel hetzelfde gebleven zijn, andere zijn misschien onherkenbaar veranderd. Dit zullen we gaan onderzoeken aan de hand van bestaande ruimtelijke onderzoeken en (beleids-)visies en door in gesprek te gaan met enkele betrokken dorpsbewoners c.q. met afgevaardigden van verenigingen uit het dorp.

Deze identiteitsstudie begint met een analyse van de geschiedenis en de huidige situatie: aan de hand van zowel kaarten als teksten worden verschillende onderwerpen behandeld. Dat zijn de landschappelijke en natuurlijke context waarbinnen Kantens ligt, de bestaande bebouwingsstructuur en ontsluiting, de bebouwingshistorie, de situatie aan de randen van Kantens en de kenmerkende elementen en plekken. Ook maken we een kaart met de sociale situatie van het dorp, waarop voorzieningen en de sociale structuur worden weergegeven. Daarop volgt een waardering van de situatie. We geven een overzicht van de kwaliteiten van Kantens – zowel binnen het dorp als gezien vanuit de omgeving ervan.

Mogelijke vervolgstappen bestaan uit het aanwijzen van locaties die in potentie verbeterd of aangepakt kunnen worden, waarbij we de eerder verzamelde informatie combineren met wensen en ideeën van bewoners. Zo is in één oogopslag te zien op welke plekken mogelijke ingrepen kunnen plaatsvinden. Op basis van al die verzamelde informatie wordt dan een visie gemaakt. Daarin worden enkele ingrepen voorgesteld: welke plekken moeten verbeterd worden, waar is ruimte voor woningbouw, wat moet er juist behouden blijven? Zo creëren we een overzichtelijk beeld van wat er belangrijk is voor het dorp en wat er mogelijk is. Om het overzicht compleet te maken worden ook de actuele ontwikkelingen – m.n. op het gebied van (tijdelijke) woningbouw en de versterkingsopgave – weergegeven. In de identiteitsstudie houden we het echter bij een nulmeting: een herijking van de feitelijke situatie in Kantens.

1.2 GEMEENTELIJK EN PROVINCIAAL BELEID

Gemeente Het Hogeland

De gemeente Het Hogeland is op dit moment bezig met het schrijven van een nieuwe woonvisie. Dat wordt de eerste sinds de gemeenten zijn samengevoegd. Deze woonvisie wordt eind van dit jaar verwacht en is nu nog een vroeg concept, maar er kunnen nu al wel enkele belangrijke punten specifiek over Kantens uit genoemd worden. Zo is er in Kantens weinig groei te verwachten, maar evenmin krimp. Veel bewoners hebben een sterke band met Kantens en willen er blijven wonen, waardoor de woningvraag stabiel blijft. Het is echter wel belangrijk dat er voldoende nieuw aanbod blijft. Het kwalitatieve en het kwantitatieve aanbod moeten hierbij los van elkaar worden gezien: er moet niet alleen gekeken worden naar het aantal woningen dat gebouwd moet worden, maar met name naar het woningtype waaraan behoefte is en naar de mogelijkheden om doorstroming naar een ander woningtype op gang te brengen. Daarbij biedt de huidige versterkingsopgave de kans om kritisch te kijken naar de huidige woningvoorraad en ontstaan er mogelijkheden om meer toekomstgericht te bouwen. Daarvoor moet met name de kwalitatieve vraag goed in beeld gebracht worden, waarbij nieuwbouw op kleine schaal zal plaatsvinden en er sprake moet zijn van maatwerk. Kortom: Kantens is geen voorzieningendorp en zal niet groeien, maar door een verschuiving van de vraag blijft er toch nieuw aanbod nodig. Deze opgave moet aangegrepen worden om de ruimtelijke structuur van het dorp te verbeteren, wat een van de vervolgstappen is van deze ruimtelijke analyse.

Provincie Groningen

Ook de provincie heeft een beleidsdocument, dat voornamelijk plannen bevat over het buitengebied. Op dit moment is er een provinciale omgevingsvisie van kracht voor de planperiode van 2016-2020. Deze is regelmatig geactualiseerd maar nog niet vervangen. De provincie wil voornamelijk in samenwerking met andere overheden en partijen beleid maken voor zoveel mogelijk verschillende beleidsgebieden die op een of andere manier raken aan de fysieke leefomgeving en onderscheidt daarbij de thema's ruimte, natuur en landschap, water, mobiliteit en milieu. Per project en regio wil de provincie opnieuw beoordelen welke rol zij daarin moet spelen. Of en hoe de provincie aan deze ontwikkeling van Kantens kan deelnemen is dus niet precies te zeggen. Wel heeft de provincie een visie geformuleerd over enkele onderwerpen die de komende decennia in de provincie zullen gaan spelen. Zo zal er een tweedeling komen tussen de regio's die groeien (de stad Groningen en directe omgeving, de Eemsdelta) en de krimpende dorpen (waaronder Kantens). In de omgevingsvisie is daarom opgenomen dat daarop moet worden ingespeeld door ruimte te blijven bieden aan kwalitatieve woningbouw en te investeren in leefbaarheid en bereikbaarheid. Investeren in de digitale infrastructuur kan ook een mogelijkheid zijn om de dunbevolkte regio's – via online gesprekken of (onbemande) bezorgdiensten – bereikbaar te houden. Ook wil de provincie, die zich van oudsher sowieso meer bezighoudt met het buitengebied dan met de bebouwde kom, inzetten op het versterken van natuurgebieden, het verduurzamen van landbouw en het investeren in duurzame energie. Ook het landschap rondom Kantens heeft zeer specifieke kenmerken en kwaliteiten,

wanneer daar beleid over gemaakt gaat worden zal de provincie betrokken moeten worden.

Beleidsadviezen KAW

Het belang van beleid, dat positieve perspectieven biedt en waarbij ruimte wordt geboden aan nieuwe ontwikkelingen, werd nog eens bevestigd in een woningmarkt- en bewonersonderzoek van KAW uit 2018. Grote gebieden van de provincie Groningen hadden te maken met demografische krimp, achterblijvende leefbaarheid en een falend marktmechanisme waardoor er een gebrek aan goede woningen ontstond. Gecombineerd met de toenemende aardbevingsproblematiek leidde dat tot groeiende zorgen en zelfs cynisme onder bewoners. Om mensen toch voor de regio te behouden, of zelfs aan te trekken, werden de volgende adviezen geformuleerd: Mensen behouden voor de regio kan door:

- in te spelen op de kwalitatieve woonwensen van bewoners;
- de bewoners regie te geven over hun eigen woonsituatie;
- krachtige, financiële instrumenten te ontwikkelen die doorstroming en vernieuwing van bestaande woningen mogelijk maken;
- te accepteren dat dit tot verhuisbewegingen tussen dorpen en wijken leidt;
- perspectief te creëren met alle dorpen en wijken, krimpend of groeiend;
- de versterkingsopgave hieraan te laten bijdragen.

Deze zelfde aanbevelingen zijn nu van toepassing op Kantens, dat op dit moment ook voor een grote opgave staat, die direct het gevolg is van

aardbevingsproblematiek. Maar uit alles wat hierboven beschreven staat blijkt dat de opgave breder is dan dat. Het gaat niet alleen om (tijdelijke) huisvesting, het gaat om het functioneren van de gehele woningmarkt in Kantens. Dat is zowel een sociaal vraagstuk, wat betreft planvorming, invloed van het woningaanbod op de bewoners en zelfs het voorzieningenniveau; als een stedenbouwkundige / ruimtelijke opgave. Deze identiteitsstudie zal vooral voor dat tweede onderdeel een onderlegger vormen, maar daarbij het eerste onderdeel niet links kunnen laten liggen. Gelukkig beginnen we niet op nul met dit onderzoek, maar zijn er eerder vergelijkbare onderzoeken uitgevoerd. Die worden hieronder beschreven.

1.3 IDENTITEITSSTUDIE KANTENS 2005

Zoals gezegd is in 2005 eerder een identiteitsstudie gemaakt naar Kantens, die als basis dient voor dit onderzoek. Aan de hand van enkele kaarten en gespreksrondes werden de kwaliteiten en diskwaliteiten in beeld gebracht, de wensen van bewoners verzameld en een advies uitgebracht met voorgestelde ingrepen. De belangrijkste kwaliteit van Kantens was de gave wierdenstructuur met een aantal karakteristieke panden en het omringend marenlandschap. Ook het contrast tussen de verschillende randen van het dorp (bosachtig tegenover bebouwd) werd zeer gewaardeerd. Na deze actualisatie concluderen we dat voor de kenmerkende elementen en plekken geldt dat die over het algemeen nu nog net zo zijn als destijds. In deze herziening is ook gekeken of er misschien nieuwe kwaliteiten bijgekomen zijn – eventueel als gevolg van ingrepen die destijds werden aanbevolen.

Ook zijn er enkele 'diskwaliteiten' benoemd, sommige waarvan sommige tamelijk gedetailleerd. Zo werd vastgesteld dat de bestrating van het noordelijk deel van de doorgaande provinciale weg niet aansloot op de dichte bebouwingsstructuur en het karakter van de wierde en dat het groene binnengebied ten westen van de wierde niet openbaar was. Maar ook werden grotere problemen of omissies benoemd: historische paden die verloren zijn gegaan, de beeldtaal en bouwopzet van de school op de wierde leek niet afgestemd op de omliggende bebouwing en bij naoorlogse woninguitbreiding is in stedenbouwkundige zin onzorgvuldig omgesprongen met hoekoplossingen, waardoor op een aantal plekken de hoeken niet ingevuld waren en vormeloze 'restruimte' waren ontstaan. Tijdens het maken van deze vernieuwing van de

identiteitsstudie kwamen we erachter dat de meningen over bepaalde diskwaliteiten erg varieerden, bovendien zijn lang niet alle problemen überhaupt op te lossen. Daarom is dit keer geen diskwaliteitenkaart opgenomen. In plaats daarvan kiezen we nu voor een potentiekaart: een kaart waarop locaties worden aangegeven waar ontwikkelingen mogelijk en gewenst zijn. Zo volgt uit de analysekaarten nu meer een doorkijk naar de toekomst en is dit een opmaat naar het maken van een toekomstplan voor Kantens dat in het najaar van 2020 plaats zal vinden.

Wensen uit de dorpsvisie

In de vorige identiteitsstudie werden ook kort de tien wensen aangehaald die bewoners hadden geformuleerd in een eerder geschreven dorpsvisie:

1. Dat het parkje aan de Bredeweg hersteld wordt, en ook de groensingel tussen de woningen aan de Meidoornstraat en de Kooistraat.
2. Er is in Kantens in beperkte mate groen en beplanting aanwezig; bomen aan de Stitswerderlaan, zodat het een echte laan wordt meer groen aan de lange straat; met name langs de wal van het Boterdiep.
3. Verzorging van de wal en de monumenten:
 - de Nederlandse Hervormde kerk.
 - Grote Geert: de molen.
 - voormalige molenaarswoning.
4. Modernisering en uitbreiding dorpshuis.
5. Uitbreiding Kantens aan een aftakking aan de noordzijde van de Stitswerderlaan.
6. Toestroom nieuwe bewoners noodzakelijk voor op het peil houden van het voorzieningenniveau.
7. Uitdiepen van het diep bij de bestaande kade bij

- de molen.
8. Een wandelpad / fietspad tussen Kantens en Stitswerd (oud kerkepad) en rondje Kantens-Toornwerd-Kantens.
9. Bredeweg: graag parkeervoorzieningen.

Uiteraard zijn niet al deze wensen onderdeel van een identiteitsstudie, of überhaupt te realiseren, maar ze speelden wel mee bij het formuleren van adviezen, waarmee de identiteitsstudie afsloot: om de kernkwaliteiten te behouden was uitbreiding buiten de huidige (aantrekkelijke) bebouwingsgrenzen uitgesloten. Door middel van inbreiding, behalve op de wierde, kon worden geprofiteerd van de ruimtelijke kwaliteiten van het dorp. Er werd destijds een vereiste toevoeging van 31 woningen verwacht, die niet in grote partijen opgeleverd moesten worden (zodat nieuwe buurten zich niet zouden afscheiden van bestaande bebouwing) en waarbij buitengewone zorg besteed diende te worden aan de beeldkwaliteit (zodat ze zouden aansluiten op omliggende woningen). Deze woningen zijn echter, in elk geval in de periode 2005-2020, niet gerealiseerd. De gewenste uitbreiding van het dorp is er dus niet gekomen, het aantal inwoners is alleen maar afgenomen. Ook de andere gewenste toevoegingen zijn niet gerealiseerd. De enige wensen die zijn uitgevoerd sinds 2005, zijn die van het onderhoud aan de monumenten. Ook is 't Schienvat nog altijd een multifunctioneel en goed-gebruikt dorpshuis, maar het is niet gemoderniseerd of uitgebreid.

Er zijn echter wel andere dingen gebeurd in Kantens en de opgave waar het dorp voor staat is ook veranderd, waardoor zowel de uitkomsten van de analyse als de potentiekaart die daarop volgt toe zijn aan herziening. De meeste wensen die in 2005 al bestonden zullen dus nog steeds bestaan – voor deze studie is het van belang om de situatie opnieuw te inventariseren en opnieuw de wensen van bewoners te verzamelen. Vervolgens kan gekeken worden welke ontwikkelingen mogelijk zijn.

1.4 ANDERE ONDERZOEKEN IN KANTENS

Hanzehogeschool Groningen

De afgelopen jaren zijn er meerdere onderzoeken over en adviezen voor Kantens geschreven. In 2013 heeft de Hanzehogeschool Groningen een onderzoek uitgevoerd om te ontdekken hoe de inwoners van Kantens hun leefomgeving waarderen. Over het algemeen waren bewoners zeer positief (ze gaven gemiddeld een 7,5 voor Kantens als woonomgeving) en bleven mensen graag zo lang mogelijk in het dorp wonen. Men waardeerde de rust en de landelijkheid en voelde zich sterk sociaal verbonden met het dorp. Dat werd ook teruggezien in de zelfredzaamheid van de bewoners: zij proberen zoveel mogelijk voor elkaar te zorgen, voorzieningen te behouden door actief te zijn in verenigingen en zich in te zetten voor het dorp. Dat maakt van Kantens een vitaal en aantrekkelijk dorp, hoewel er ook problemen waren. Zo zijn er geen winkel en pinautomaat meer, vreesde men voor het voortbestaan van de school, en voor aardbevingen. Ook was er een gebrek aan speelplekken voor kinderen, werd er vaak te hard gereden en hadden veel mensen last van hondenpoep. Daarnaast werden vaak dezelfde plekken aangewezen als 'rotte kiezen' van het dorpsaanzicht. Er werd een speciale publicatie uitgebracht voor de ervaringen en wensen van kinderen. Ook daaruit kwam in het algemeen tevredenheid naar voren, vooral omdat ze veel ruimte hebben om buiten te spelen en een sterk sociaal netwerk hebben binnen het dorp. Met name dorpsactiviteiten en de sportverenigingen werden erg gewaardeerd. Toch werden er ook dingen gemist: een skatebaan/-park, een zwembad en een supermarkt werden vaak als wenselijke toevoegingen genoemd.

Uit beide onderzoeken komt een vergelijkbaar beeld naar voren: niet alleen de rust en de ruimte, maar ook de sociale verbondenheid tussen bewoners, de bereidheid om zich in te zetten voor het dorp en de ondernemerszin van een groot aantal actieve bewoners, maken Kantens een aantrekkelijke woonplaats. Dat er weinig voorzieningen in het dorp zelf aanwezig zijn is vooral geen groot probleem omdat mensen elkaar helpen waar dat nodig is, vooral op het gebied van (mantel)zorg of dagelijkse boodschappen. Veel mensen vinden het vooral belangrijk dat de jeugd behouden blijft voor het dorp, omdat die levendigheid brengen. Toch zijn er ook angsten, zowel over een verder afnemend voorzieningenniveau als over de aardbevingsproblematiek. Vooral dat laatste onderwerp is nu nog altijd zeer actueel, het is een van de redenen waarom deze identiteitsstudie gedaan wordt. Bovendien is het iets wat niet (alleen) door de gemeenschap opgelost kan worden: het gaat om fysieke gebouwen, de veiligheid van het eigen huis. Het is dus direct een ruimtelijke en stedenbouwkundige opgave.

Rho

Ook op dat vlak zijn de afgelopen jaren onderzoeken gedaan, in de regio of in Kantens zelf. Zo bracht adviesbureau Rho in 2014 de beeldkwaliteit van Kantens in kaart. Hun bevindingen en aanbevelingen waren grotendeels in lijn met die van de identiteitsstudie van KAW uit 2005: vooral de ruimtelijke structuur en samenhang van de bebouwing zijn van grote waarde, net als de karakteristieke randen van het dorp. De meest karakteristieke gebouwen (de Rijksmonumenten) moesten behouden blijven zowel door het onderhouden en conserveren van de gebouwen zelf als door

het behoud van de zichtlijnen op die gebouwen. Inbreiding kon plaatsvinden om het stedelijke karakter iets te versterken, mits nieuwbouw goed aansloot op bestaande gebouwen in de omgeving. Eventuele uitbreiding van het dorp kon plaatsvinden aan de zuidkant van Kantens, waar de lintvormige randbebouwing verlengd kon worden.

Dorpenronde gemeente Eemsmond

In september en oktober 2016 werd door de gemeente Eemsmond een 'dorpenronde' gehouden langs enkele dorpen, waaronder Kantens, waarin geïnventariseerd werd welke wensen er onder de bewoners leven. Dat heeft de Vereniging Dorpsbelangen Kantens (VDK) vervolgens samengevat in een gebiedsagenda voor Kantens. Net als bij de dorpsvisie uit 2006 werd daarbij vastgesteld dat het dorpshuis investeringen nodig had om toegankelijker te zijn en extra voorzieningen te kunnen onderbrengen. Het gebouw van de school werd als sterk verouderd aangewezen, daar zijn 'grote en ingrijpende aanpassingen' nodig. Er werd breed ingezet op duurzaamheid: de Coöperatie Energie Initiatief Kantens werd opgericht, een coöperatie voor een energieneutraal Kantens en omstreken. Een elektrische-deelautosysteem met laadpalen moeten de bereikbaarheid van de inwoners van Kantens op duurzame manier veiligstellen. Grotere ambities zijn het ruimte bieden voor nieuwbouw (waarvan de stijl moet passen bij het dorp) om een aanwas te kunnen huisvesten en het doen van een haalbaarheidsstudie naar een rondweg. Daar wordt om gevraagd omdat er nu veel verkeer door het dorp komt, terwijl over diezelfde wegen scholieren fietsen. Om te zorgen dat Kantens een dorp blijft voor alle generaties wordt het

belang aangestipt van het behoud van de brievenbus en het realiseren van nieuwe voorzieningen voor jongeren, zoals een pannakooi. De door VDK geformuleerde wensen zijn in een later beleidsprogramma verder verkend, in het kader van het Woon- en Leefbaarheidsplan Noord. Dat staat hieronder verder uitgewerkt.

WLP Noord

In 2018 is er een verkenning uitgevoerd door Hedwig Kisjes naar de gebiedsagenda van Kantens (voortkomend uit de hierboven benoemde dorpenronde), in het kader van het Woon- en Leefbaarheidsplan Noord (WLP Noord): Groningen Leeft! Ingegeven door de gevolgen van de gaswinning, de herindeling en het veranderende zorglandschap werd onderzoek gedaan naar de woon- en leefsituatie in Kantens en de wensen onder bewoners. Het rapport is niet officieel vastgesteld maar er werden wel enkele belangwekkende conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan.

De drie speerpunten waren:

- 1. Kantens is een plek voor alle generaties.
- 2. Een toekomstbestendig dorp met behoud van aanwezige voorzieningen.
- 3. Een onderling sterk en breed vertegenwoordigd Kantens.

Die werden verder uitgelegd en -gewerkt: Kantens is een dorp waar het prettig wonen is; hoewel er geen winkels meer in het dorp zijn, zijn die wel in naburige dorpen aanwezig en Kantens heeft een rijk verenigingsleven. Wel leefde de wens voor nieuwe woningen, met name starters- en levensloopbestendige woningen. Voor die twee groepen was namelijk te

weinig plek, terwijl men het belangrijk vond dat Kantens een dorp is voor alle generaties. Daarnaast wilde men graag dat bestaande voorzieningen zoveel mogelijk behouden bleven, waarbij een kans werd gezien in het combineren van verschillende verenigingen binnen het dorp. Ook de digitale en OV-bereikbaarheid moesten verbeterd worden. Daarbij wilden mensen, net als bij de verschillende andere ontwikkelingen (bijvoorbeeld die voortkomend uit de versterkingsopgave) in het dorp, graag zelf het initiatief nemen en de regie behouden. Het dorp wil zichzelf goed kunnen vertegenwoordigen bij de verschillende partijen waarmee samengewerkt wordt. Omdat dit onderzoek nog maar kortgeleden is afgerond is nu nog niet vast te stellen in hoeverre de wensen zijn waargemaakt. In elk geval heeft het duidelijk gemaakt welke wensen leven in het dorp én dat het belangrijk is om voortdurend (een afvaardiging van) de bewoners te betrekken wanneer er nieuwe plannen gemaakt worden.

2. RUIMTELIJKE ANALYSE

HISTORISCHE CONTEXT

De eerste nederzettingen in het noorden bevinden zich in het gebied rondom Warffum, circa 600 voor Christus op het kleiplateau tussen de stroomdalen van de Hunze en de Fivel (een voormalig rivier door de huidige provincie Groningen, uitmondend in de Fivelboezem – een baai aan de monding van de Westereems).

De eerste bewoners

Rondom het begin van de jaartelling ontstonden aan de oostkant van deze kwelderwal wierden van Usquert via Kantens, Middelstum tot Lellens. In de Fivelboezem hadden eb en vloed vrij spel, waar de geulen en prieden oostwaarts stroomden. Als maren zijn deze nog steeds in het landschap te herkennen, zoals het Startenhuizermaar. Vanaf de kwelderwal ontstond de tweede generatie wierden (Doodstil, Zandeweer, Oldenzijl). Paden en wegen liepen oostwaarts op de hogere gedeelten van de kwelders. Kenmerkend voor het wierdenlandschap was dat de natuurlijke loop van geulen en kreken bepalend was voor de verkaveling van het land. Aan de noordzijde ontstonden, door natuurlijke aan- en opslibbing vanuit de zee, zogenaamde haakwallen die de Fivelboezem meer deed sluiten. Er ontstonden drie parallelle haakwallen. De eerste ligt bij Usquert richting Oldörp. De tweede volgt de Oude Dijksterweg tot Uithuizermeeden en de derde loopt via de Hefwalsterweg en de Hooilandsterweg in Roodeschool. Dit proces van aan- en opslibbing vindt tot op de dag van vandaag plaats en valt te bewonderen bij de buitendijkse kwelders boven Uithuizen.

De Middeleeuwen

Vanaf 1100 n. Chr. werden dijken aangelegd om de nederzettingen te behoeden voor overstromingen. De nieuwe dijken sloten veel voormalige zeeboezems af van de zee. De Oude Dijk, ten noorden van Warffum, Usquert en Uithuizen is een van de eerste dijken en omvatte de gehele Groninger kust. Nu is die grotendeels verdwenen.

Met de komst van de dijken werd het oprichten van wierden overbodig en konden er andere bewonings- en verkavelingsprincipes ontstaan. Kloosterlingen introduceerden de strakke evenwijdige en efficiënte verkavelingen met rechte sloten voor de afwatering; het principe van de blokverkavelingen. Boeren verlieten na de komst van de dijken de wierden en vestigden zich in het open landschap tussen de wierden. De oudste dijken vormden een scherpe grens tussen het marengedebied en het nieuwe dijkenlandschap. De schaars bebouwde, jonge gebieden langs de waddenkust bieden een vlakke en uitgestrekte aanblik, die slechts onderbroken wordt door een opeenvolging van slaper- en zeedijken.

Kantens als gemeente

Kantens is als radiaal wierdedorp ontstaan op een kwelderwal. Een kwelderwal is de oever van een rivier of beek, die hoger ligt dan het omliggende land (de kwelder), een begroeide landaanwas die bij hoogwater niet meer onderloopt. Tussen 1798 en 1990 was Kantens de hoofdplaats van de gelijknamige gemeente die – zij het in verschillende indelingen – verder bestond uit Rottum, Stitswerd, Zandeweer, Eppenhuizen en Doodstil. In 1990 ging de gemeente, samen met Uithuizen, Usquert en Warffum op in de

gemeente Hefshuizen – twee jaar later omgedoopt tot gemeente Eemsmond. Die gemeente is op 1 januari 2019 gefuseerd met De Marne, Bedum en Winsum tot Het Hogeland, de gemeente waar Kantens nu bij hoort. Direct ten zuiden van Kantens ligt de gemeentegrens met Loppersum.

Het dorp ligt tegen de doorgaande vaarverbinding het Boterdiep, dat eeuwenlang de hoofdontsluitingsas was van de regio Hogeland en de oorspronkelijke wierde doorsneed. Begin 20e eeuw geleden werd die functie overgenomen door de spoorlijn Groningen-Sauwerd-Winsum-Uithuizen en met de opkomst van het wegverkeer na 1920 door de parallelle provinciale weg. De straatweg langs het Boterdiep werd niet meer dan een secundaire ontsluitingsas. Vanaf 1976 nam de Eemshavenweg (Groningen-Eemshaven) ook die functie over.

2. RUIMTELIJKE ANALYSE

2.1 KAART VAN KANTENS EN BESTEMMINGSPLAN

We beginnen ter oriëntatie met een blanco kaart van Kantens op bladzijde 12, waarop straatnamen en de richtingen van verbindingswegen zijn aangegeven. Om de bestuurlijke context duidelijk te maken is ook de geldende bestemmingsplankaart opgenomen op bladzijde 14. Daarbij is het belangrijk te beseffen dat er voor veel bestemmingen meerdere invullingen mogelijk zijn en dat een bepaalde bestemming niet per se betekent dat een locatie ook als zodanig gebruikt wordt. De maatschappelijke begraafplaats in het oosten, bijvoorbeeld, is momenteel gewoon een weiland. De volgende kaarten maken meer duidelijk over hoe Kantens eruit ziet en hoe de ruimte gebruikt wordt. De bestemmingsplankaart is afkomstig uit het Bestemmingsplan Kantens, in 2008 opgesteld door de gemeente Eemsmond, getekend door BügelHajema Adviseurs.

Legenda

BESTEMMINGEN

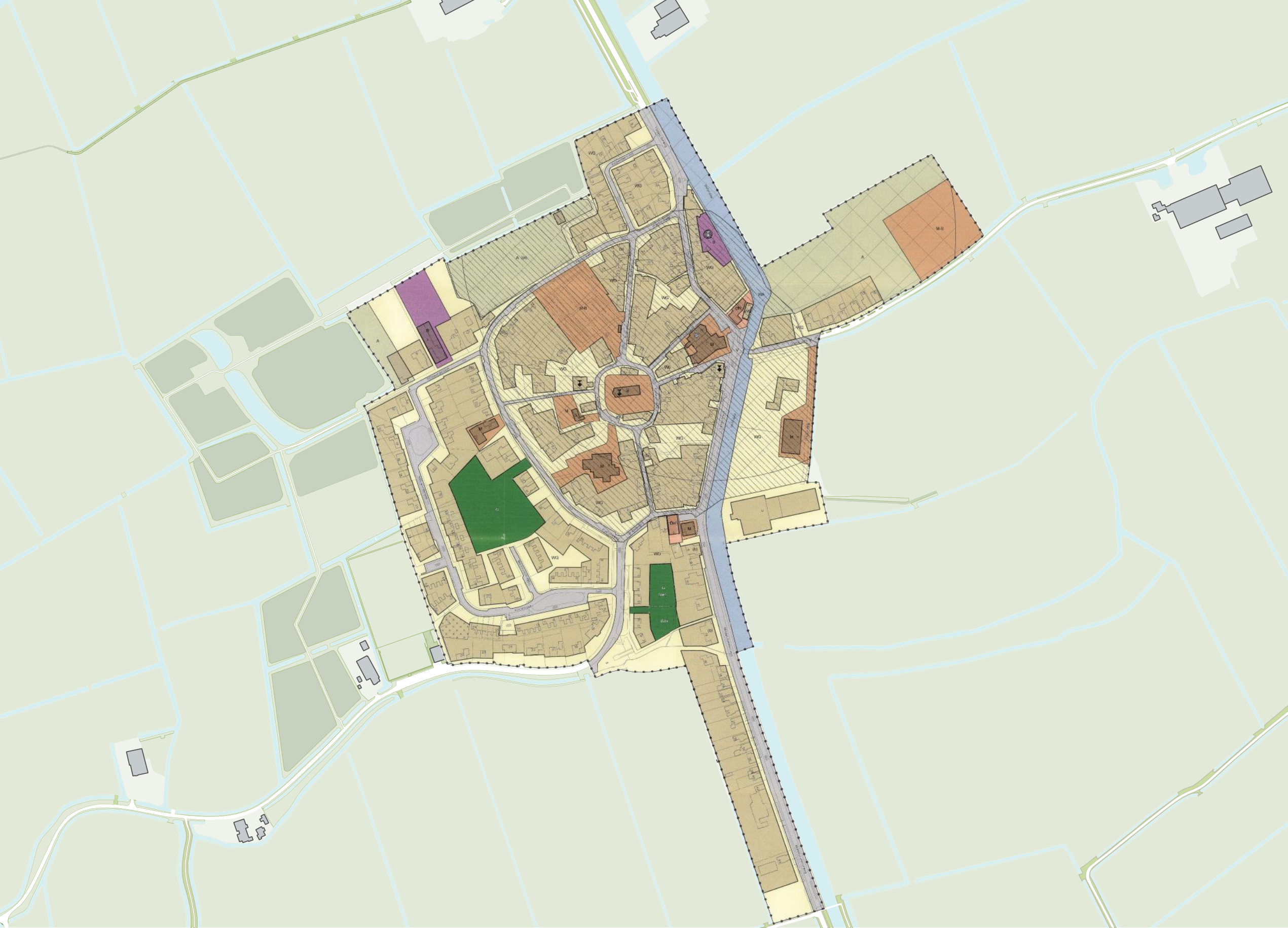
A	Agrarisch
B	Bedrijf
DH	Detailhandel
G	Groen
M	Maatschappelijk
M-B	Maatschappelijk-Begraafplaats
V	Verkeer
VWA	Water
WG	Woongebied

DUBBELBESTEMMINGEN

	Archeologisch waardevol gebied
	Molenbiotoop

AANDUIDINGEN

(b)	aan huis verbonden bedrijf
(bb)	bergbezinkbassin
(dw)	dierenweide
(ijs)	ijsbaan
	nieuwbouwlocatie
	bouwvlak

2. RUIMTELIJKE ANALYSE

2.2 BEBOUWINGSHISTORIE

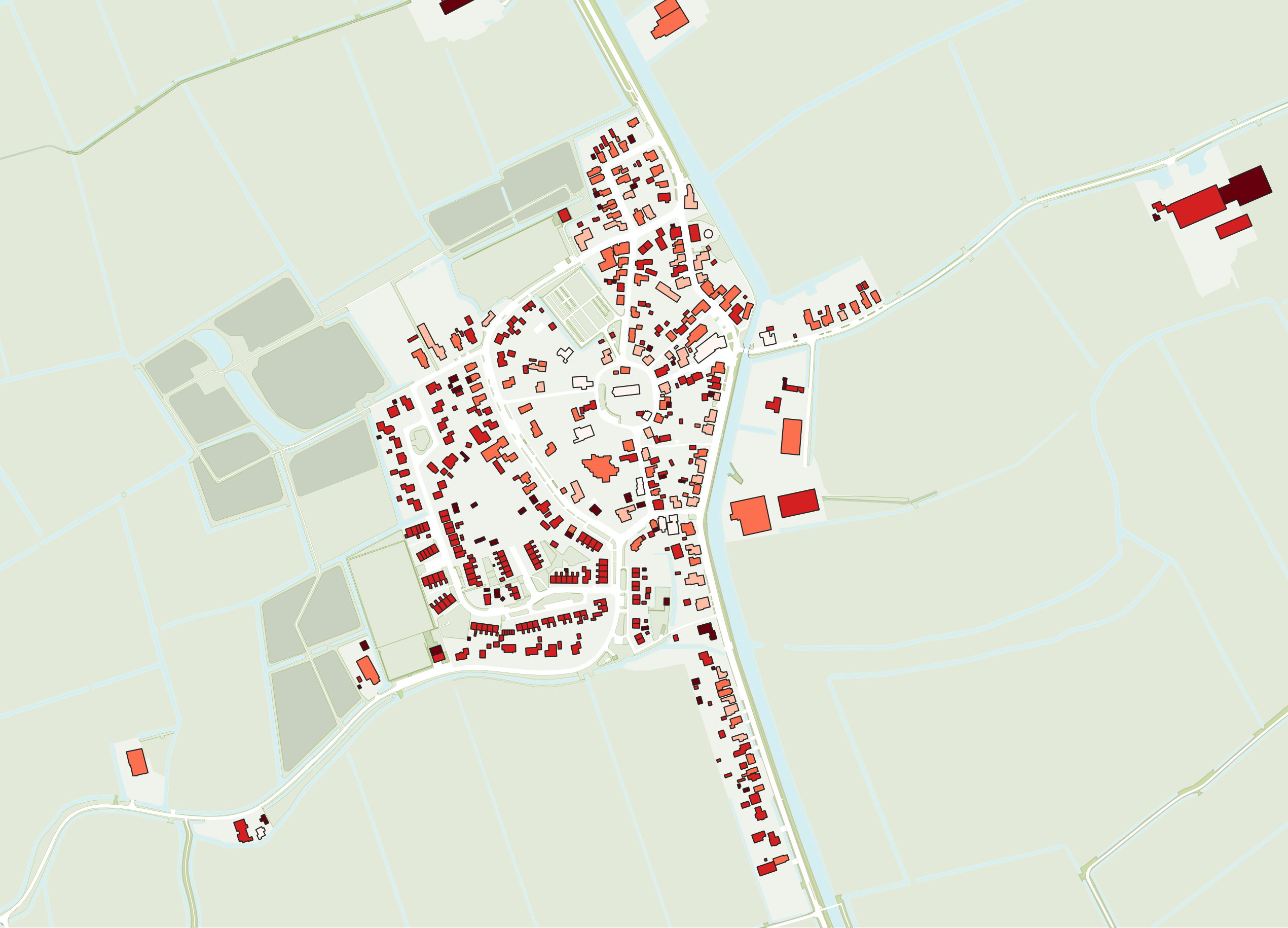
Midden op de wierde van Kantens staat een Nederlands-hervormde kerk uit de 12de eeuw, die nu een Rijksmonument is. Rond deze kerk bevinden zich twee ringwegen, met haaks hierop radiaal lopende wegen. Tot 1850 was alleen de oostelijke kant van de wierde bebouwd met ruime woningen op grote, groene kavels. De voorgevel van de woningen was direct aan de straat gesitueerd, waardoor het een enigszins gesloten karakter heeft. Bij de Langestraat werd dit patroon verder verdicht. De straat kreeg hierdoor een gesloten karakter. Aan het Boterdiep werd in 1818 de koren- en pelmolen Grote Geert gebouwd, inmiddels heeft die molen de status van Rijksmonument. Hij is niet meer functioneel maar wordt af en toe nog in werking gezet.

In de jaren tussen 1850 en 1900 veranderde er niet veel aan de structuur van het dorp. Bestaande woningen werden vervangen door nieuwbouw en er vond verdichting plaats. In het begin van de negentiende eeuw werd aan de noord-westkant van de wierde een kerkhof aangelegd. In de periode tussen 1900 en 1940 vond er een sterke uitbreiding van de bebouwing plaats. De westelijke helft van de wierde werd bebouwd. Langs de uitvalswegen en het Boterdiep ontwikkelde zich lintbebouwing. Bij deze uitbreidingen werden zowel arbeiders- als burgerwoningen gebouwd. Opvallende gebouwen die in deze periode werden gerealiseerd, zijn voornamelijk het voormalig gemeentehuis (na de gemeentelijke fusie in 1990 werd die verkocht, nu is het een woonhuis) en de gereformeerde kerk. Die in 1932 gebouwde kerk valt op door zijn expressieve vorm. In de wederopbouwperiode is een uitbreiding aan de zuidwestkant van de wierde gerealiseerd. Begin deze eeuw vond een uitbreiding plaats tussen

de wederopbouwbuurt en de woningen aan de Stitswerderlaan, die heeft een nieuwe ringontsluiting aan de westzijde tot stand gebracht. In de periode 2005-2020 heeft toevoeging alleen bestaan uit het in losse projecten (bij)bouwen van nieuwe woningen of bijgebouwen aan bestaande woningen/boerderijen.

Legenda

- 1150 - 1850
- 1850 - 1905
- 1905 - 1940
- 1940 - 2005
- 2005 - 2019

2. RUIMTELIJKE ANALYSE

2.3 BEBOUWINGSSTRUCTUUR

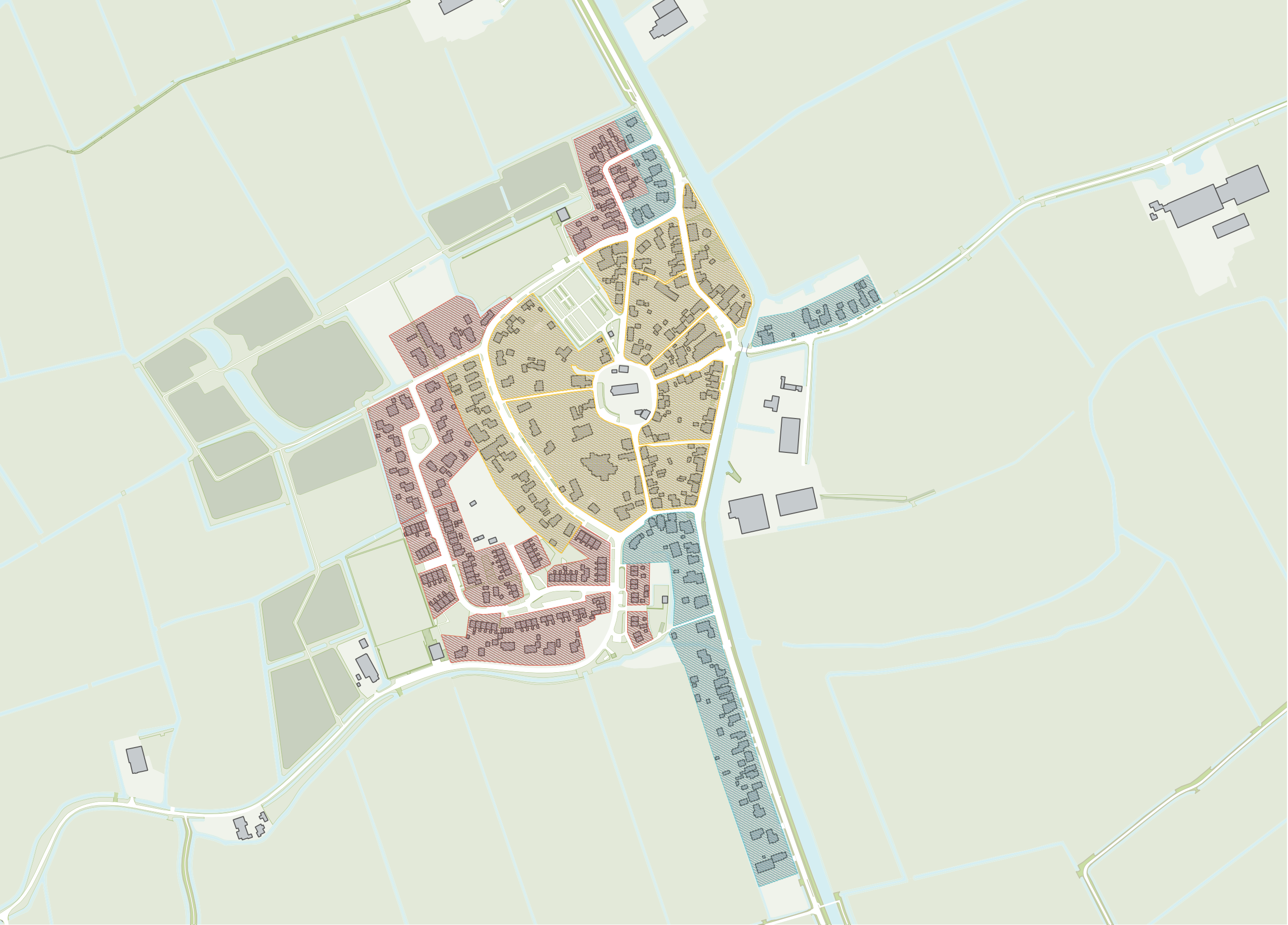
Het hart van Kantens bestaat uit een gave radiaalstructuur met enkele uitbreidingslobben aan de noord- en westzijde. De uitbreidingen liggen daar als ringen omheen. Aan de zuidzijde is er een stuk lintbebouwing, net als aan de Oosterweg – de bebouwing ten oosten van het Boterdiep. Ook liggen er nog enkele losse panden aan of dichtbij het dorp, meestal (voormalig) boerderijen. Die vormen geen structuur maar zijn allemaal op zichzelf staande gebouwen.

De open gebieden aan de noordzijde van de wierde zorgen voor een relatie tussen het hart van de wierde en het omringende landschap van Kantens, middels een doorkijk in de randbebouwing. De bebouwingsring van uitbreidingslocaties heeft daar een 'gat', dat is de locatie van de ijsbaan.

Opvallend aan de wierde is het verschil in bebouwingsdichtheid: in het noordoostelijk deel is de bebouwing beduidend dichter opeengepakt dan in het zuidwestelijk deel. In dit deel is het karakter dan ook veel groener, doordat de tuinen een grotere rol spelen. Voor de uitbreidingslocaties geldt dan juist weer dat die in het zuidwesten een grotere dichtheid hebben, daar staan de enige rijwoningen van Kantens.

Legenda

- Wierdenstructuur
- Lintstructuur
- Uitbreiding

2. RUIMTELIJKE ANALYSE

2.4 KARAKTERISTIEKEN

Kantens heeft geen officieel vastgesteld 'beschermd dorpsgezicht', hoewel veel mensen dat wel lijken te denken. Dit zegt iets over de waarde van het 'zicht op Kantens', dat zeer karakteristiek is.

Rijksmonumenten

Er zijn in Kantens vier Rijksmonumenten: het gebouw en de toren van de Nederlands-hervormde kerk op de wierde, die stammen uit de twaalfde eeuw (Kerkhofsweg 2), de molen Grote Geert waarvan de basis in 1818 werd gebouwd (Langestraat 18), het voormalig gemeentehuis uit 1915 (Langestraat 23) en de Gereformeerde kerk met aangebouwde kosterswoning uit 1932 (Langestraat 25).

De molen heeft zijn eigen 'biotoop', dat wil zeggen het gebied waarbinnen niet boven een bepaalde hoogte gebouwd mag worden, zodat het zicht op de molen niet geblokkeerd wordt en de molen voldoende wind kan vangen om te kunnen draaien. Voor de eerste honderd meter rondom de molen geldt de regel dat omliggende gebouwen niet boven de stelling van de molen uit mogen komen, in het geval van Grote Geert is dat 11,30 meter. Voor het gebied verder van de molen af geldt een formule waarmee de maximale hoogte van een gebouw berekend kan worden. Momenteel zijn er geen gebouwen in Kantens die boven die maximale toegestane hoogte uitkomen en het is niet te verwachten dat daar met nieuwe ontwikkelingen verandering in gaat komen.

Gemeentelijk monumenten en karakteristieke gebouwen

Ook zijn er twee gemeentelijke monumenten. Het woonhuis met aangebouwde schuur aan de Oosterweg 1, dat dateert van begin zeventiende eeuw, en de dienstwoning met werkplaats aan de Pastorieweg 24, gebouwd in 1931. De Rijks- en gemeentelijk monumenten zijn aangegeven op de kaart, maar dat behelst slechts een deel van de karakteristieke gebouwen. Er zijn nog meer gebouwen die, vanwege hun uiterlijk en onderlinge samenhang, door de gemeente als karakteristiek aangewezen zijn. Behalve (verzamelingen van) gebouwen zijn er enkele karakteristieke ensembles, zoals de randen van het dorp, maar die zijn reeds op andere kaarten aangegeven.

Het praktische verschil tussen Rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten en karakteristieke panden zit met name in de mate van bescherming die ze genieten. Rijksmonumenten zijn gebouwen die door hun cultuurhistorische waarde en schoonheid van nationaal belang zijn. Ze worden beschermd met als doel de monumentale waarde ervan te behouden, daarom is er vrijwel niets mogelijk op het gebied van aanpassingen/verbouwingen. Hun status is vastgelegd in de Erfgoedwet. Gemeentelijke monumenten zijn gebouwen van regionaal belang. De gemeente bepaalt in haar monumentenverordening wat er mogelijk is op het gebied van aanpassingen/verbouwingen. Ook 'karakteristieke panden' worden vastgelegd door de gemeente omdat ze als medebepalend worden gezien voor het aanzien van een dorp/gebied. Over het algemeen geldt dat alleen de buitenkant van het

gebouw beschermd is, waardoor interne verbouwingen zonder vergunningen uitgevoerd mogen worden.

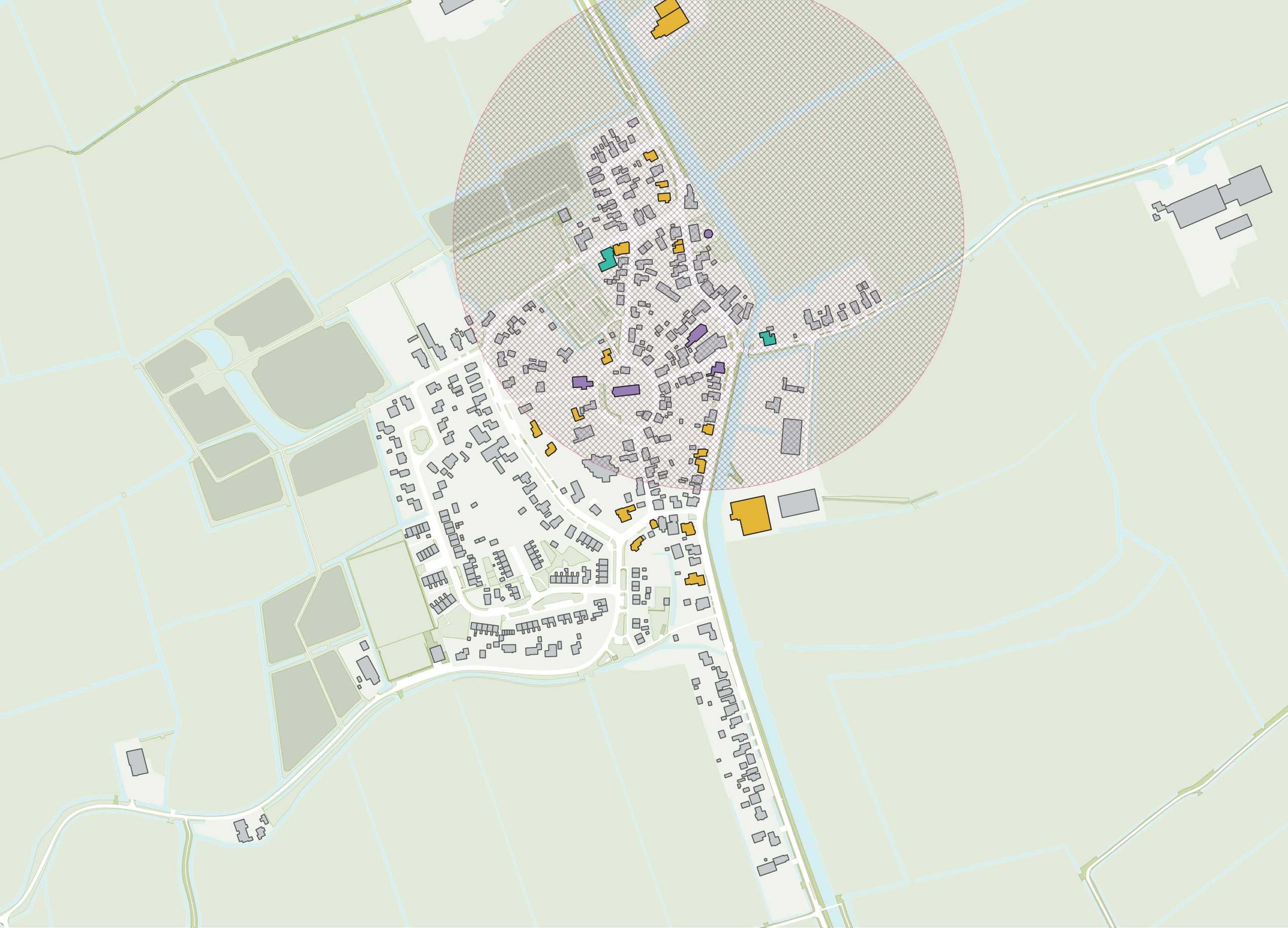
Karakteristieke elementen van het dorp

Niet op de kaart weergegeven, maar wel karakteristiek voor het dorp, zijn de stolpersteine die zich op verschillende plekken in de straat bevinden. Deze stenen hebben een messing plaatje met persoonlijke gegevens van vroegere bewoners van het nabijgelegen huis. Die bewoners zijn tijdens de Tweede Wereldoorlog omgekomen.

Ook bijzonder is de schandpaal die nog in het dorp staat, bij het parkje langs het Boterdiep vlakbij de brug (kruising Langestraat-Oosterweg). Hij is recentelijk nog gerenoveerd en dient nu behouden te blijven. Dit zijn belangrijke aspecten in het straatbeeld omdat ze de geschiedenis zichtbaar maken en daardoor levend houden.

Legenda

- Rijksmonument
- Gemeentelijk monument
- Karakteristiek pand
- Molenbiotoop

2. RUIMTELIJKE ANALYSE

2.5 ONTSLUITING

De ontsluiting van Kantens is eenvoudig. De ringwegen rond de wierde zijn aangehaakt aan de doorgaande provinciale weg langs het Boterdiep (de N998). Ten noorden van het dorp is deze weg voorzien van een aparte rijstrook voor fietsers. Zowel in het dorp als ten zuiden ervan (richting Middelstum) ontbreekt echter een apart fietspad. In het noordoosten van Kantens wringt de weg zich bovendien tussen de dichte bebouwing door. Aangezien er veel (hardrijdend) verkeer én fietsende scholieren over deze weg moeten, bestaat al jaren de wens onder bewoners voor een fietspad of op zijn minst een aparte fietsstrook langs deze doorgaande provinciale weg.

Andere ontsluitingswegen van het dorpen zijn die richting het oosten (de Oosterweg) en het westen (de Bredeweg). Deze wegen zijn duidelijk minder van belang dan de doorgaande weg van zuid naar noord. Deze wegen worden ook minder druk bereden, maar zijn van belang voor de aanliggende agrarische bedrijven. Verder wordt Kantens aan meerdere kanten ontsloten door verschillende fiets- en wandelpaden.

Binnen het dorp liggen voornamelijk woonstraten: smalle wegen met huizen eraan, waar auto's toegestaan zijn. Soms wringt dit, er rijdt namelijk ook zwaar verkeer over deze straten – die daar niet op ingericht zijn. De laatste dorpsuitbreidingen hebben een aparte ontsluitingsring gekregen, gekoppeld aan de Pastorieweg aan de noordkant en de Bredeweg aan de zuidkant. Binnen het dorp liggen enkele fiets- of wandelpaden, dat zijn paden waar auto's niet kunnen of mogen komen. Dit zijn met name tussendoor-weggetjes, maar ook paden door de bebossing en een wandelpad genaamd 'Achter de ovens'. Dat pad ligt achter de huizen aan de Langestraat en volgt de wal van het Boterdiep. Veel van deze paden zijn van oudsher zo in gebruik.

Legenda

- Doorgaande weg
- Dorpsontsluiting
- Woonstraten
- Fiets-/Wandelpad
- Vaarverbinding

2. RUIMTELIJKE ANALYSE

2.6 WATER EN GROEN

Het Boterdiep is de belangrijkste waterstructuur, daar komen nog altijd kleine bootjes doorheen (met name pleziervaart). Er ligt ook een vaste brug over het Boterdiep. Haaks hierop sluit een aantal minder belangrijke vaarten en sloten aan. Kantens ligt middenin het oude marenlandschap dat ook tegenwoordig nog gekenmerkt wordt door grillige verkavelingen, ontstaan door de oorspronkelijke waterlopen, die nog altijd in het landschap te zien zijn.

Opvallend zijn de relatief grote bospartijen aan de west- en noordzijde van het dorp. In zekere zin ligt het dorp ingeklemd tussen het Boterdiep aan de oostkant en de bospartijen aan de westzijde. De bossen zijn aangelegd naar aanleiding van de in 1983 gereedgekomen ruilverkaveling. Van oudsher lagen hier geen bossen, ze zijn aangelegd door en sindsdien in beheer van Staatsbosbeheer. De solitaire bomen die op deze kaart worden aangegeven zijn de bomen die zijn opgenomen in de gemeentelijke administratie. Dat wil niet per se zeggen dat ze een bijzondere status hebben of dat er een kapvergunning vereist is voor ze weggehaald zouden mogen worden. Ze worden wel meegenomen in de gemeentelijke groenvoorziening.

In het dorp wordt de sfeer in belangrijke mate bepaald door het groen van de tuinen. Tussen de buitenste ring van de wierdenstructuur en de uitbreidingsbebouwing ligt een onopvallend niet-openbaar groengebied, met onder meer een appelhof. Een ander groengebied wordt gevormd door het terrein van de ijsbaan aan de noordzijde van de wierde. Het heeft hier het karakter van een natuurgebied met de randbebossing als decor. Het gebied heeft relatie met de aan de zuidzijde binnen de tweede ringweg gelegen begraafplaats. Een grote opening tussen de bossen aan de westzijde van het dorp zuigen het fraaie landschap als het ware naar binnen

Legenda

- Open plek
- Groen
- Bomen
- Water

2. RUIMTELIJKE ANALYSE

2.7 VOORZIENINGEN EN SOCIALE STRUCTUUR

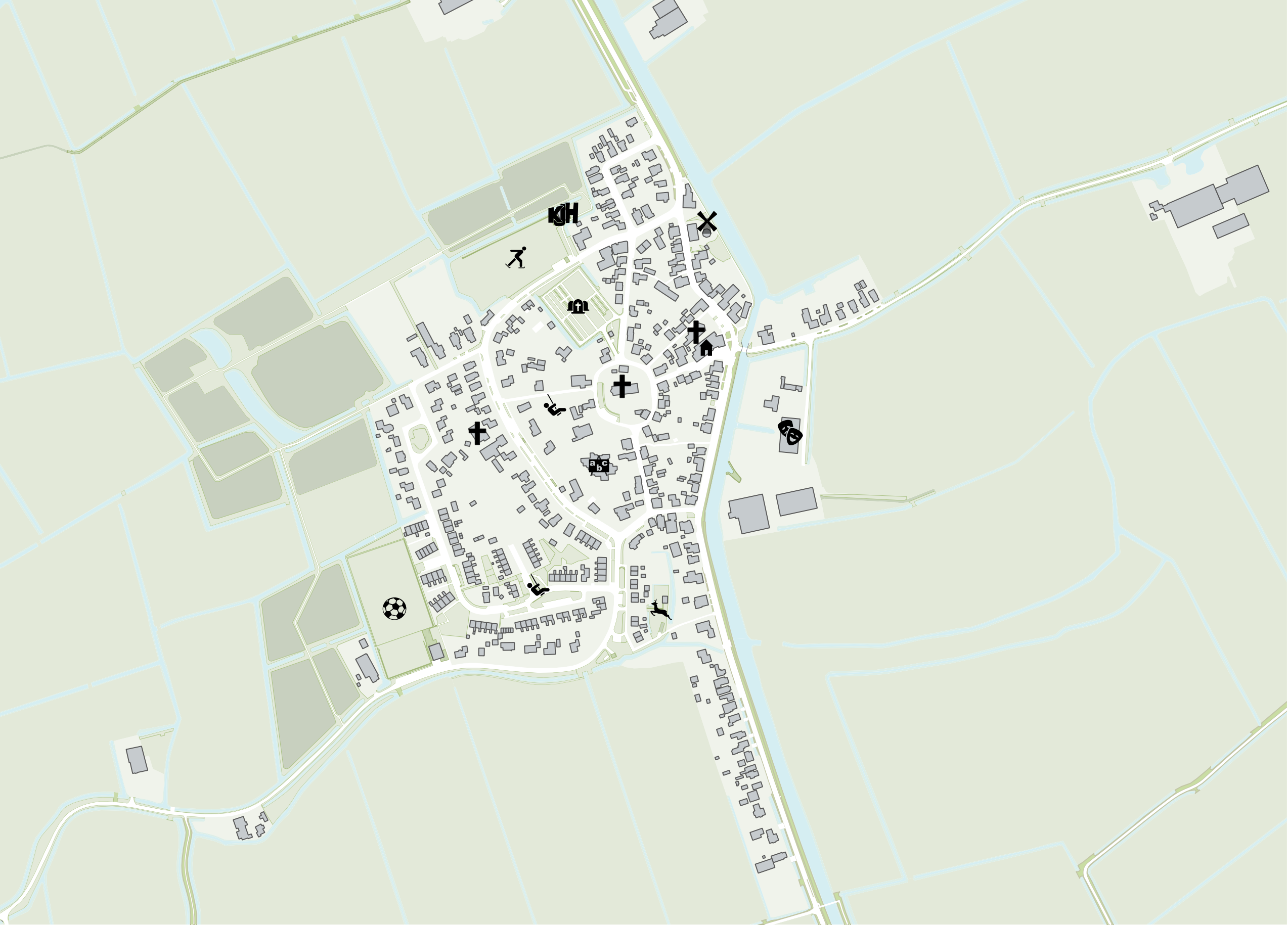
Er zijn verschillende voorzieningen in het dorp, die voornamelijk voorzien in sociale aangelegenheden of verenigingsactiviteiten. Voorzieningen die in dagelijkse behoeften voorzien, zoals bijvoorbeeld een winkel en een pinautomaat, ontbreken. In het dorpshuis zijn onder anderen een gymzaal en een kleine niet-openbare bibliotheek aanwezig, ook kunnen er in het weekeinde maaltijden worden afgehaald. Daarmee is het een multifunctioneel pand. Ook de ijsvereniging en het Kantster jeugdhonk (KJH) delen een accommodatie. In het hertenkampje zijn ook andere dieren aanwezig, er zijn plannen vanuit het dorp om dit parkje aan te pakken om het opener en daarmee aantrekkelijker te maken.

In het bos ten noorden van de ijsbaan is daarnaast een beweegpad aangelegd. Er zijn plannen voor het aanleggen van een pannakooi en een jeu de boulesbaan. Waar en wanneer die precies aangelegd gaan worden is nu nog onzeker. De subsidie ervoor is al verleend door de gemeente Eemsmond en moet eind 2020 uitgegeven worden, dus de kans dat deze binnenkort aan het voorzieningenaanbod worden toegevoegd is groot. Behalve bij de twee speeltuinen zijn er ook enkele speeltoestellen aanwezig op het plein van de school, die zijn officieel echter alleen bedoeld voor leerlingen en alleen toegankelijk onder schooltijd. Dan zijn er nog de drie kerken: de meest oostelijke is de Christelijke Gereformeerde Kerk, midden op de wierde ligt de kerk van de Protestantse gemeente Kantens-Stitswerd-Rottum en ten westen daarvan ligt de Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt. In alle drie de kerkgebouwen worden nog kerkdiensten gehouden.

Bij de Theaterwerkplaats, gevestigd in een oude boerderij, zit ook een appartement dat verhuurd wordt aan groepen tot maximaal tien personen. Zo kunnen er dus ook toeristen in het dorp verblijven.

Legenda

- Dorpshuis
- Ijsbaan
- Kerk
- Molen
- School
- Sportveld
- Begraafplaats
- Jeugdhonk
- Theaterwerkplaats
- Hertenkamp
- Speeltuin

2. RUIMTELIJKE ANALYSE

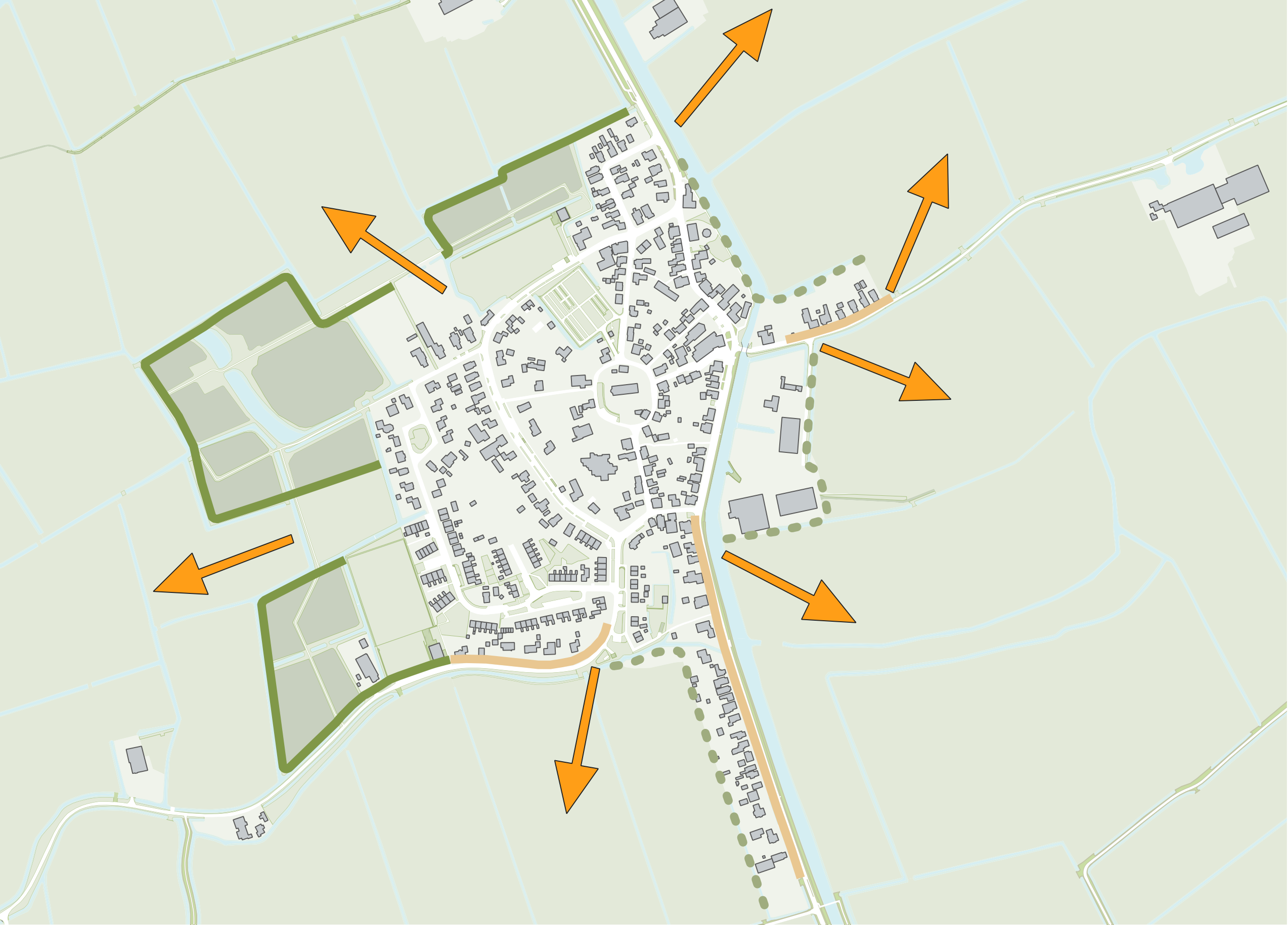
2.8 RANDEN VAN HET DORP

De randen van Kantens worden in het noorden en westen gedomineerd door de bosstructuren, ontstaat als gevolg van de ruilverkaveling. Aan zuidzijde en zuidoostzijde wordt het dorp beëindigd door lintstructuren met voorkanten gericht op het landschap. Aan de noordoostzijde is de rand gevormd door achterzijden van woningbouw. Met ‘groene achterzijde’ wordt dan ook een aanzicht bedoeld dat voornamelijk bestaat uit (private) begroeiing, voornamelijk achtertuinen bij woningen. ‘Voorkant, sterk ritme’ duidt daarentegen op een aanzicht van woningen die pal aan de weg staan en gezamenlijk eenheid uitstralen. Bij Kantens valt op dat het aanzicht dat men ervan heeft, sterk afhangt van de richting waaruit het benaderd wordt.

Op een aantal plekken is vanuit het dorp een doorkijk náár het landschap toe. Dat landschap is vlak en er is weinig bebouwing of begroeiing, waardoor dit echte vergezichten zijn en veel omliggende plaatsen vanuit Kantens gezien kunnen worden. De molen Grote Geert en de toren van de Nederlands-Hervormde kerk (beide Rijksmonument) vormen dominante silhouetten in het dorpsaangezicht, waarbij van de molen het volledige silhouet van ver te bewonderen is. Zowel vanuit Kantens naar de omgeving, als vanuit de omgeving op Kantens, zijn de aanzichten karakteristiek en een belangrijke kwaliteit van Kantens.

Legenda

- Doorkijk op landschap
- Voorkant, sterk ritme
- Groene achterzijde
- Groene rand, Bosachtig

2. RUIMTELIJKE ANALYSE

2.9 RUIMTELIJKE KWALITEITEN

De ruimtelijke kwaliteiten van Kantens liggen besloten in de gave wierdestructuur met een aantal karakteristieke panden en het omringend marenlandschap. Daarnaast is er waardering voor de contrasten tussen de verschillende randen van het dorp; bosachtige structuren versus sterke bebouwingsranden met voorkanten en een grote molen geven het dorp zowel een introvert als een extravert karakter. De oostzijde van Kantens vormt hierbij het gezicht van het dorp, terwijl aan de westkant het dorp zich verscholen houdt achter de bosstructuren. Er is wel kritiek op de staat van onderhoud van deze bossen, die bovendien niet natuurlijk maar aangelegd zijn.

De afwisseling tussen de gebieden met een relatief hoge bebouwingsdichtheid en de open plekken in het dorp met doorkijken naar het landschap zorgen voor veel afwisseling en sfeer. Fraai is ook aan de noordkant van de wierde de relatie tussen de twaalfde-eeuwse kerk en de doorkijk naar het landschap, beleefbaar vanaf de tweede ring via de open terreinen van de begraafplaats en de ijsbaan. Wat losse objecten betreft is molen Grote Geert misschien wel het meest waardevolle gebouw, omdat het een oriëntatiepunt is voor de wijde omtrek. Maar ook de andere (Rijks) monumenten, de stolpersteine en de schandpaal zijn markante objecten die het verleden zichtbaar maken en daarom gewaardeerd worden.

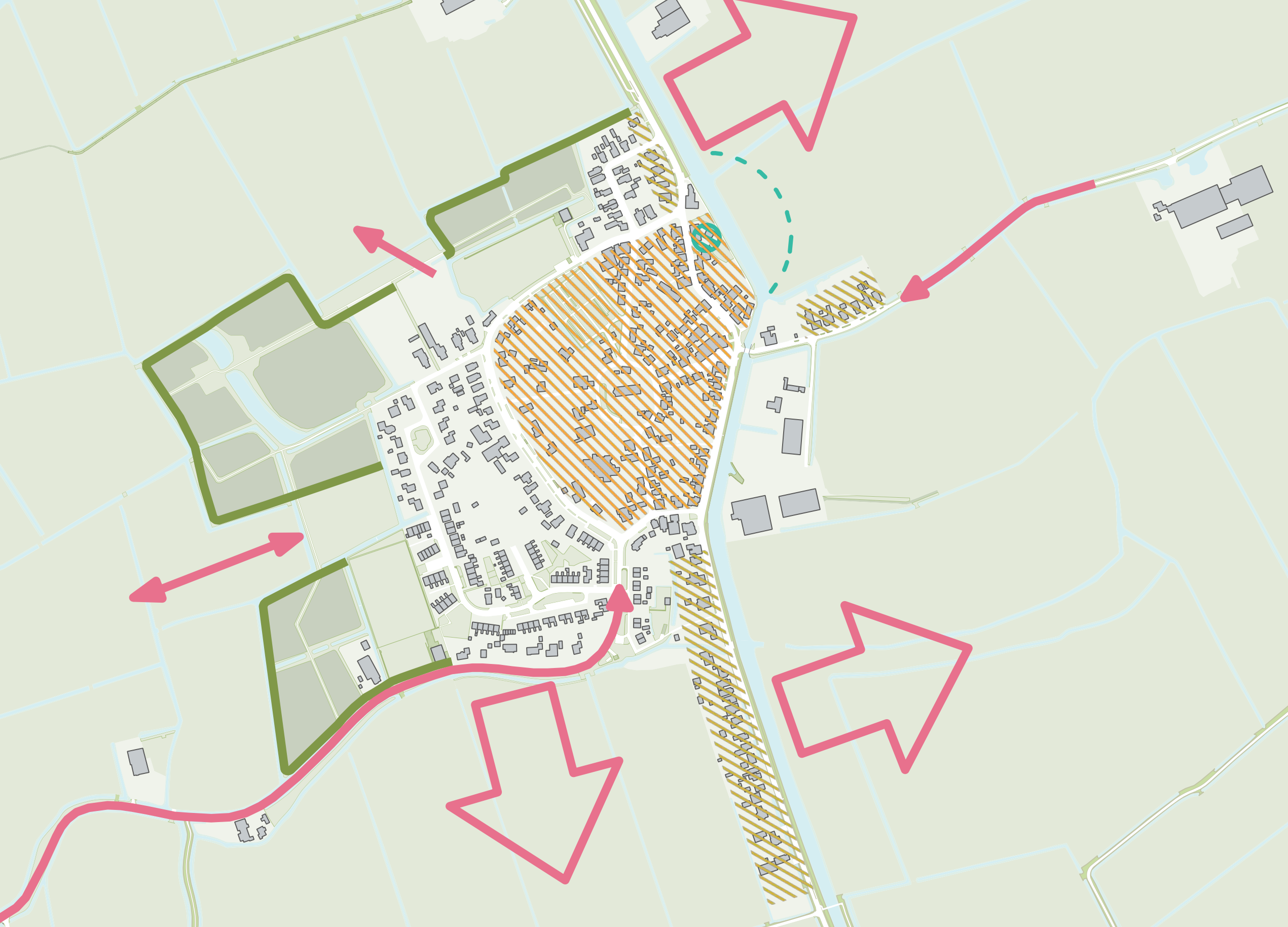
Zo zijn er dus zowel enkele bebouwde of natuurlijke ensembles, als enkele losse objecten die waardevol zijn in de fysieke leefomgeving van Kantens. Deze kaart laat alleen dat zien. De sociale leefomgeving, waarin ook een groot deel van de waarde van het wonen in Kantens ligt, is niet op deze kaart weer te geven – maar daarom niet minder belangrijk.

De schandpaal

Legenda

- Historische structuur
- Markant oriëntatiepunt
- Mooie rand met voorkanten
- Zichtlijnen
- Groene rand, Bosachtig

3. DOORKIJK: POTENTIE EN WENSEN

Kantens staat niet stil. Zowel op het gebied van woningbouw als op andere ruimtelijke vlakken zullen er de komende jaren ontwikkelingen blijven plaatsvinden. Op de kaart zijn locaties aangegeven waarvan bewoners hebben aangegeven dat er wat hun betreft ruimte is voor verbetering, waar ze graag iets nieuws zouden willen zien (of iets ouds hersteld) of waar eventueel ruimte zou zijn voor nieuwe woningbouw. Daarnaast staat Kantens aan het begin van de versterkingsopgave, waardoor er sprake zal zijn van sloop en nieuwbouw van bestaande woningen.

Wegen en paden

Eerder benoemd – en hier dus ook weer aangegeven – zijn de knelpunten langs de doorgaande weg. Zo ontbreekt er een apart fietspad en slingert de weg zich moeizaam tussen de bebouwing rond de molen Grote Geert door. Een andere voorgestelde ingreep aan de infrastructuur is het in ere herstellen van het kleipad richting Stitswerd, ten westen van Kantens. Dat pad liep vroeger richting een eendenkooi maar is in onbruik geraakt. Het kleinschalige deel van de doorgaande weg in het noordelijke deel heeft een bestrating die niet aansluit bij de dichte bebouwingsstructuur en het nauwe karakter van de wierde. Historische paden zijn verloren gegaan.

De school

De beeldtaal en de bebouwingsopzet van de openbare basisschool Klinkenborg op de wierde zijn niet afgestemd op het karakter dat past bij bebouwing op een dergelijke historische wierde. Het gebouw is opgenomen in het Scholenprogramma (NCG) vanwege de noodzaak om versterkingsmaatregelen uit te voeren.

De vraag is nog of het wordt versterkt of dat er sloop – nieuwbouw gaat plaatsvinden. Nu ziet het gebouw en de directe omgeving er ietwat rommelig uit. In potentie kan hier een gebouw worden teruggeplaatst dat beter aansluit bij de omliggende bebouwing.

Nieuwe woningbouw

Daarnaast zijn er verschillende plekken genoemd als mogelijke locatie voor nieuwe woningbouw. Dat is gebeurd naar aanleiding van een vraag die de gemeente aan de bewoners had gesteld over locatie voor tijdelijke huisvesting. Onder meer de locatie van ijsbaan en een deel van het terrein van de voetbalvereniging zijn genoemd. Dit is alleen mogelijk in combinatie met de verplaatsing van (een van de) verenigingen. Een genoemde mogelijkheid voor een nieuwe locatie voor de ijsbaan is de ruimte in de bosrand aan de westkant van het dorp. Als andere mogelijkheid is het weiland direct ten noorden van het dorp langs de provinciale weg genoemd. Eventueel zou hierbij een nieuw multifunctioneel centrum gerealiseerd kunnen worden, als dat betekent dat de toekomst van verschillende Kantster verenigingen wordt veiliggesteld. Hiervoor moet met alle partijen worden gesproken en zorgvuldig worden gekeken wat de mogelijkheden zijn in relatie tot de toekomstplannen.

Bij de naoorlogse woninguitbreidingen, ten slotte, is in stedenbouwkundige zin onzorgvuldig omgesprongen met hoekoplossingen; hoeken zijn hier op een aantal plekken niet ingevuld en laten zich duiden als restruimtes zonder een duidelijke vorm. Deze restruimtes kunnen anders ingevuld worden.

Op dit moment zijn er nog geen concrete plannen en is er nog veel onduidelijk op het gebied van nieuwe woningbouw en mogelijkheden tot andere ingrepen in de fysieke omgeving van Kantens. De gemeente Het Hogeland is voornemens om in het najaar van 2020 samen met de inwoners van Kantens plannen voor te bereiden voor herontwikkeling van delen van het dorp. De kaarten uit deze identiteitsstudie zullen dienen als uitgangspunt voor het verkennen van de mogelijkheden daarvoor.

Historische kaart Kantens 1848

4. BRONVERMELDING

Voor deze identiteitsstudie is veel informatie gehaald uit de vorige identiteitsstudie die KAW maakte, in 2005. De kaarten zijn bijgewerkt naar met gebruik van de meest recente gegevens die beschikbaar zijn over de verschillende onderwerpen. In enkele gespreksrondes (met vertegenwoordigers van Dorpsbelangen, de IJsvereniging en de Voetbalvereniging) is extra informatie opgehaald over Kantens. Ook zijn in die gesprekken de kaarten voorgelegd zoals die toen waren, zodat deze dorpsbewoners konden controleren of de weergegeven informatie klopte. De teksten bij de kaarten zijn grotendeels gebaseerd op de teksten uit de vorige identiteitsstudie, op opmerkingen die werden verzameld bij deze gespreksrondes en op zelf verzamelde informatie bij bezoeken aan Kantens.

Historie en huidige situatie Kantens

Ook voor de teksten over de huidige situatie van Kantens en de geschiedenis van het dorp is als basis de identiteitsstudie uit 2005 gebruikt (waarin diverse (historische) bronnen zijn verzameld), aangevuld met enkele bronnen. Hieronder is de volledige lijst weergegeven:

Boer, G. de (1997). Geschiedenis van de gemeente Kantens: struunn door Kantens, Rottum, Stitswert, Zandweer, Eppenhuisen en Doodstil. Bedum: Profiel Uitgeverij

Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS] (2020). Kerncijfers wijken en buurten: stand 1 januari 2019. Den Haag: CBS Statline

Kooi, B. van der, Kok, S. & Wubs, R. (2005). Eemsmund: identiteitsstudie 4 dorpen. Groningen: KAW

Möhring, H. & Brand, A. (2017). Visiedocument Ruimte! De gemeenten Bedum, De Marne, Winsum en Eemsmund.

Studies over Kantens

Onderstaande beleidsdocumenten, onderzoeken en rapporten waarin Kantens wordt benoemd zijn in deze identiteitsstudie aan bod gekomen:

KAW (2018). Woningmarkt- en bewonersonderzoek Noord- en Midden-Groningen.

Kisjes, H. (2018). Verkenning gebiedsagenda Kantens: Uitvoeringsprogramma WLP Noord. Gemeente Eemsmund.

Provincie Groningen (2016). Omgevingsvisie provincie Groningen 2016-2020.

Rho (2014). Beeldkwaliteit: Kantens. Gemeente Eemsmund.

Rozema, J. (2013). Kantens 2013: Hoe waarderen inwoners van Kantens hun leefomgeving? Groningen: Hanze Kenniscentra

Schendel, S. van (2013). Kantens is erg leuk, maar graag een skatepark! Groningen: Hanze Kenniscentra

Vereniging Dorpsbelangen Kantens (2017). Gebiedsagenda Kantens.

PROJECTNAAM

Identiteitsstudie Kantens

OPDRACHTGEVER

Gemeente Het Hogeland

PROJECTTEAM

Leonie Wendker

Beatrice Montesano

Jaldo Jonker

Thomas van Zeewijk Vink

STATUS

Definitief concept

DATUM

2 juli 2020

KAW

Groningen Kattenhage 1 9712 JE GRONINGEN | Postbus 1527 9701 BM GRONINGEN
Rotterdam Pelgrimsstraat 1 3029 BH ROTTERDAM
Eindhoven Rechtestraat 59c 5611 GN EINDHOVEN

www.kaw.nl | +31 88 529 0000 | info@kaw.nl

Koöperatieve
Architekten
Werkplaats